

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, доцента
БОРОВИКА Андрія Володимировича
на дисертацію ПЕТРУНЯКА Євгена Васильовича на тему:
«Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції у
фінансовій сфері» поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Українське суспільство упродовж тривалого періоду часу знаходиться у процесі трансформації, що торкається усіх без виключення сфер життєдіяльності суспільства. Найбільшою перепорою на цьому шляху стає корупція, зокрема у фінансовій сфері, що суттєво впливає на ефективність функціонування державних інститутів, економічний розвиток та довіру громадян до органів влади. Корупційні практики підривають принципи верховенства права, створюють нерівні умови для суб'єктів господарювання та сприяють концентрації ресурсів у руках вузького кола осіб. Особливо гостро ця проблема проявляється у сфері публічних закупівель, розподілу бюджетних коштів та податкового адміністрування. Як слушно зауважує дисертант, для подолання зазначених викликів необхідним є впровадження комплексних антикорупційних механізмів, зокрема посилення прозорості фінансових операцій, забезпечення належного контролю за діяльністю державних службовців, а також створення ефективної системи запобігання та протидії корупції. Важливу роль у цьому процесі відіграє удосконалення законодавчої бази, гармонізація її з міжнародними стандартами та активізація співпраці з інституціями громадянського суспільства. Лише за умов системного та послідовного підходу до вирішення цієї проблеми можна досягти реальних змін, які сприятимуть зміцненню демократичних засад і сталому розвитку України.

Вивчення змісту дисертації та наукових праць Петруняка Євгена Васильовича дає підстави зробити висновок про актуальність обраної теми дисертації, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, що виносяться на захист, їх практичну

значущість, а також про глибокий аналіз проблемних питань адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері.

Обрана дисертантом тема для дослідження є справді актуальною. З метою забезпечення ефективної протидії корупції у фінансовій сфері, виконання завдань, які покладаються державою на її органи в частині боротьби з корупцією, адміністративно-правові заходи, зокрема адміністративна відповідальність, контроль, моніторинг тощо, є особливою складовою системи забезпечення правопорядку. Зазначені заходи спрямовані на створення механізмів прозорості, підзвітності та відповідальності суб'єктів господарювання і посадових осіб, що беруть участь у фінансових процесах. Особливу роль у цьому відіграють ефективні процедури виявлення та розслідування корупційних правопорушень, а також запровадження сучасних інформаційних технологій для моніторингу фінансових потоків. Важливим аспектом є вдосконалення нормативно-правової бази, яка регламентує адміністративно-правові заходи протидії корупції, з урахуванням міжнародного досвіду та рекомендацій. У цьому контексті інтеграція принципів верховенства права, забезпечення прав і свобод людини та громадянина, а також підвищення кваліфікації працівників органів державної влади є ключовими факторами для досягнення системного ефекту у боротьбі з корупцією загалом та у фінансовій сфері, зокрема.

Попри істотні теоретичні доробки у сфері дослідження корупції як негативного соціального явища, питання адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері є недостатньо розробленим у національній правовій системі, а отже ґрунтовних досліджень у цій сфері не проводилось. Вищезазначене дозволяє дійти висновку про те, що тема дисертації є актуальною, а звернення до неї – абсолютно своєчасним.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація заповнює наявні наукові прогалини та, водночас, вирішує низку актуальних питань, що заслуговують на високу оцінку проведеного автором наукового

дослідження.

Розкриттю та належному висвітленню проблематики дисертаційного дослідження сприяла правильно та чітко сформульована мета наукової роботи – надання характеристики адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері з урахуванням національних і зарубіжних досягнень правової науки, аналізу законодавства України, судової та адміністративної практики, а також формулювання висновків і рекомендацій щодо вдосконалення відповідного законодавства України та практики його застосування.

Завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження сформульовані та визначені відповідно до вимог, що висуваються Міністерством освіти і науки України до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Високий ступінь обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження зумовлений раціональною та узгодженою структурою всіх елементів дисертації. Загалом дисертаційне дослідження характеризується високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених у науковій роботі завдань.

Необхідно також підкреслити, що проведенню комплексного дослідження та високому рівню систематизації матеріалу сприяли вдало обрані загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, серед яких: індукція та дедукція, аналіз і синтез, системно-структурний та системно-функціональний, порівняльно-правовий, логіко-семантичний, соціологічний, статистичний та інші методи.

Зазначене свідчить, що здобувачем проведено самостійне, творче та актуальне дослідження, теоретичне підґрунтя якого склали результати та висновки наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі адміністративного права та процесу, конституційного, фінансового, банківського, бюджетного, кримінального права та інших галузей юриспруденції, а також економіки, соціології та інших наук.

Нормативною основою дослідження є Конституція України, законодавчі акти, міжнародні угоди, які регулюють питання протидії корупції у фінансовій сфері, а також підзаконні нормативно-правові акти, включно з документами НАЗК та інших компетентних органів, і відповідні роз'яснення щодо діяльності правоохоронних органів у цій сфері.

Для обґрунтування наукових положень і висновків автор використав матеріали судової практики, рішень, постановлених Вищим антикорупційним судом протягом 2024–2025 років, які свідчать про тенденції у застосуванні антикорупційного законодавства, що дозволило виявити ключові проблеми правозастосування, зокрема неоднозначність тлумачення окремих норм, що регулюють відповідальність за корупційні правопорушення.

Дисертація загалом характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Отож, ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації є високим.

Положення поданої роботи характеризуються теоретичною та практичною цінністю, а *наукова новизна одержаних результатів* полягає в тому, що дисертація є однією з небагатьох наукових робіт, присвячених дослідженню адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері в сучасних умовах. За результатами дослідження сформульовано низку висновків і пропозицій, які мають високе теоретичне та практичне значення.

У результаті проведення дослідження автором самостійно розроблено та запропоновано низку інноваційних висновків, частина з яких була удосконалена, а деякі отримали подальший розвиток. Особливої уваги заслуговують такі здобутки та положення, сформульовані автором:

- умотивовано потребу удосконалення законодавчого захисту викривачів корупції у фінансовій сфері, що є важливим елементом антикорупційної політики держави, з огляду на те, що на практиці ці гарантії не завжди ефективно реалізуються через відсутність механізмів забезпечення

анонімності викривачів та їхнього захисту від переслідувань. Підкреслено важливість створення чітких процедур і механізмів захисту та запобігання переслідуванням викривачів з боку роботодавців або інших зацікавлених осіб, що включають створення незалежних органів для розгляду справ викривачів, забезпечення конфіденційності їхніх даних, розробку системи матеріального заохочення за надану інформацію, а також забезпечення належної інформованості громадян про їхні права та гарантії як викривачів корупції, що сприятиме формуванню довіри до державних інституцій та підвищенню ефективності антикорупційної політики загалом;

- визначено особливу роль інституту публічних закупівель як дієвого інструмента у протидії корупції в фінансовій сфері, який дає змогу забезпечити прозорість, підзвітність та ефективність витрачання публічних коштів. Завдяки впровадженню сучасних електронних платформ та автоматизованих систем моніторингу, публічні закупівлі стають більш доступними для громадського контролю, що мінімізує ризики зловживань і сприяє підвищенню довіри до органів державної влади;

- удосконалено підходи до класифікації чинників, що сприяють вчиненню корупційних правопорушень у фінансовій сфері, що дозволяє більш детально аналізувати причини та умови, які створюють сприятливе середовище для таких правопорушень;

- удосконалено позицію щодо встановлення єдиного розуміння систематичного спостереження, аналізу та оцінювання фінансових операцій з метою виявлення потенційних ризиків або порушень, що реалізуються шляхом фінансового контролю та фінансового моніторингу.

Заслуговує на увагу висновок дисертанта щодо проблемних питань ефективності протидії корупції у фінансовій сфері. У цьому контексті, цілком аргументовано Є. В. Петруняк, доводить, що ефективна протидія корупції вимагає активної участі держави у міжнародних ініціативах і програмах. Співпраця з міжнародними організаціями, такими як ООН, GRECO, FATF та Світовий банк, дозволяє запозичувати передовий досвід, отримувати технічну

допомогу та інтегруватися у глобальну систему моніторингу фінансових потоків. Це сприяє підвищенню рівня прозорості та зміцненню довіри міжнародної спільноти до фінансової системи держави.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки, отримані внаслідок проведеного дослідження можуть бути використані та частково вже використовуються у: науково-дослідній діяльності – як базис для подальшого вивчення проблематики, пов’язаної із запобіганням корупції у ключових фінансових секторах, таких як бюджетна та банківська системи, а також у процесах публічних закупівель, зокрема в оборонній сфері; правотворчій діяльності – для вдосконалення окремих положень законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на забезпечення ефективної протидії корупції у фінансовій сфері, а також для впровадження правових засад, що стосуються фінансового контролю та забезпечення фінансової безпеки держави; правозастосовній діяльності – у процесі практичної діяльності уповноважених органів для забезпечення реалізації та дотримання норм фінансового контролю і вирішення важливих питань, що стосуються запобігання корупції в фінансовій сфері, через планомірну роботу органів, які уповноважені на неї, та безкомпромісне притягнення до відповідальності усіх осіб, які вчинили корупційні правопорушення у відповідності з чинним законодавством; освітньому процесі – як навчально-методичний ресурс для дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Фінансове право», «Антикорупційна діяльність» для студентів спеціальності 081 Право, а також для розробки навчальних і робочих програм, підготовки планів семінарських занять, практичних завдань та питань для контролю академічної успішності студентів зазначеної спеціальності (довідка кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом від 24 жовтня 2024 року; довідка Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз від 21 січня 2025

року).

Апробація результатів дослідження та публікації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені автором у дев'яти наукових публікаціях, з яких три – наукові статті, що опубліковані у виданнях, які входять до переліку наукових фахових видань України, а також у шести тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях.

За результатами дослідження у дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні сутності й особливостей адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері.

Натомість, значущість отриманих висновків не виключає наявності низки питань до окремих положень і висновків зроблених автором.

1. Розглядаючи адміністративну та фінансову відповідальність за корупційні правопорушення, вчинені у фінансовій сфері, дисертант звертає увагу на те, що корупція у фінансовій сфері охоплює широкий спектр протиправних дій, пов'язаних із зловживанням службовим становищем для отримання неправомірної вигоди. Це може включати незаконне привласнення бюджетних коштів, ухилення від сплати податків через корупційні схеми, надання або отримання хабарів у процесі здійснення фінансових операцій тощо. При цьому наголошується, на такій суттєвій проблемі, яка стоїть на заваді ефективній реалізації адміністративної та фінансової відповідальності як недостатня ефективність контролюючих органів. З огляду на це, під час публічного захисту варто більш чіткіше висловити авторську позицію щодо цього питання, а також аргументувати, які заходи вбачає автор доцільними для покращення цієї ситуації.

2. Цілком виправдано дослідник звертається до питання забезпечення фінансової безпеки як складової економічної безпеки у контексті протидії корупції, адже, як зауважує дисертант, фінансова система є невід'ємною

складовою сучасної економіки, яка забезпечує організацію, управління та перерозподіл фінансових ресурсів у суспільстві. Натомість, вважаємо, що не зайвим було б більш детально розглянути конкретні механізми, які дозволяють мінімізувати корупційні ризики у фінансовій сфері, зокрема в умовах функціонування правового режиму воєнного стану.

3. Вочевидь, для окреслення питань адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері, автор виправдано звертається до аналізу зарубіжного досвіду, що напрацьований окремими державами та загалом світовою спільнотою у цій царині. Однак, доречно було б прискіпливіший науковий інтерес спрямувати саме на аналіз інструментарію правового регулювання, що спрямований на забезпечення взаємодії державних органів з міжнародними організаціями у сфері боротьби з відмиванням коштів та фінансуванню тероризму, адже ці аспекти мають безпосередній вплив на рівень фінансової безпеки держави в умовах сьогодення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Водночас, висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку результатів наукового дослідження.

Виконане дисертаційне дослідження сприяє розв'язанню низки теоретичних і практичних питань стосовно адміністративно-правового забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері.

Теоретичні положення та практичні рекомендації, що знайшли своє відображення у висновках дисертації, можуть надалі використовуватися при розробці нових та удосконаленні чинних нормативно-правових актів у сфері забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері суб'єктами такої протидії.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертації відображені у наукових фахових виданнях, а також у доповідях та повідомленнях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, свідчать про високий рівень підготовленості дисертанта, ретельну трудомістку роботу, проведenu автором в ході наукового дослідження та його апробації.

Отож, дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції у фінансовій сфері» відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а автор дисертації – Петруняк Євген Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –

віце-президент з наукової роботи

Науково-дослідного інституту публічного права

доктор юридичних наук, доцент

Андрій БОРОВИК